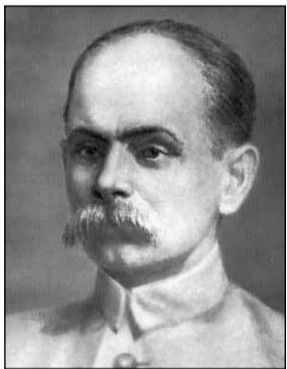




**Олександр МІХНО,**  
директор  
Педагогічного музею України,  
доктор педагогічних наук

В умовах воєнного стану, в час випробувань для нашої країни і нації ми продовжуємо рубрику «Педагогічний календар 2022», присвячену видатним постатям в історії української освіти, науки та культури, вшануванню особистостей, які зробили значний внесок у розвиток педагогічної науки, у становлення державності України.

**140 років від дня народження Кирила Стеценка (1882–1922), українського композитора, диригента, педагога**



Народився Кирило Стеценко 24 травня 1882 в селі Квітки (тепер Черкащина) в сім'ї художника-самоука. Навчався в Софійській духовній школі, Київській духовній семінарії, музичному училищі російського музичного товариства та Музично-драматичній школі Миколи Лисенка. Мешкав і працював у Києві, Білій Церкві, Тульчині, Тиврові, Олександрівську-Грушевську, Голово-Русаві, Ямполі, Вінниці та Веприку.

Значне місце у житті Кирила Стеценка займала педагогічна діяльність. Його прізвище вже за життя називали серед прізвищ відомих музичних педагогів. Попри короткий вік (39 років), композитор провадив активну педагогічну практику, зробивши оригінальний внесок у національну методику викладання музики та співу: він досліджував проблеми цілісної системи музичного виховання – від дошкільних закладів до вишів. Тісно спілкуючись з учителями народних шкіл

## Травень 2022. Постаті

К. Стеценко збагнув специфіку й потреби шкільної музичної освіти, зокрема великої уваги надавав музично-естетичному вихованню дітей у початковій школі. Він вважав, що для розквіту української культури та мистецтва, треба підготувати наукових дослідників народної творчості, провідників культури в широкі маси народу – передусім через школи.

З 1902 К. Стеценко керував семінарським хором. Після закінчення семінарії працював учителем у Київській церковно-вчительській школі, згодом викладав спів у школах в Олександрівську-Грушевську, Білій Церкві, Вінниці, а потім у Києві, працюючи вчителем семінарії. Писав хоріві твори, деякі з них виконувались студентським хором Київського університету. З 1910 викладав церковний спів у Тиврівському духовному училищі.

Митець брав активну участь в організації музичного життя і музичної освіти в Києві, організував кобзарську школу. Працював у музичному відділі Міністерства освіти, з 1919 керував музично-хоровою секцією музичного відділу «Дніпросоюз» (Київ). Був ініціатором та організатором мандрівних хорових капел, з однією з них концертував на Поділлі. Дбав про покращення справ з фотодруку та бібліотечної справи.

Викладав у Музично-драматичному інституті ім. Лисенка, був одним з організаторів Всеукраїнського музичного товариства ім. Леонтовича, організатором і учасником багатьох шевченківських концертів. З грудня 1920 року проживав у с. Веприк на Київщині, де 29 квітня 1922 пішов з життя у розквіті творчих сил (захворів на тиф і не зміг подолати хворобу).

Кирило Стеценко – батько композитора і скрипаля Вадима Стеценка (1814–1984), дід скрипаля Кирила Стеценка (нар. 1953).

Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022–2023 роках» 140 років від дня народження Кирила Стеценка відзначається на державному рівні.

**120 років від дня народження Йосипа Каракіса (1902–1988), українського архітектора, художника, педагога**



Йосип Каракіс народився у місті Балта (нині Одеська область) 29 травня 1902. У 1909–1917 навчався у Вінницькому реальному училищі. Одночасно відвідував рисувальний клас Абрама Черкаського (учня Олександра Мурашка та Миколи Пимоненка), який на схилі віку подарує учневі книжку про себе з проникливим написом: «Дорогому Йосипу Олійовичу та його сім'ї від старого вчителя та друга, 3.XI.1966». За два роки до смерті Каракіс додав до напису: «Скромного, талановитого, всім відомого художника – мого першого вчителя – не забуду до останнього подиху».

З 1918 Каракіс працює художником-декоратором у Вінницькому міському театрі (труппа Гната Юри, Амвросія Бучми, Михайла Крушельницького). З 1921 – художник Вінницького губполітпросвіту (у комісії з охорони пам'яток). Тут він формує для Вінницького музею картинну галерею та бібліотеку із зібрання княгині Браницької у Немирові. У 1922 вступає на юридичний факультет Інституту народного господарства, у 1923 – на живописний факультет Київського художнього інституту, одночасно працюючи театральним художником; у 1925–1926 навчається під керівництвом Миколи Бурачека, одного із засновників (і президента) Української державної академії мистецтв. У 1925 переводиться з третього курсу живописного факультету на перший курс архітектурного, який і закінчує в 1929.

В інститутських викладачів Й. Каракіс пройшов повною мірою не лише теоретичну, а й добру практичну школу. Про своє ставлення до вчителів він залишив такий запис: «Кожен з нас віддав себе сповна нашій професії. Прикладом цього були наші вчителі. Фактично, на схилі років ми можемо оцінити їх по-справжньому. Це найважливіші фахівці архітектури нашої країни: О. Вербицький, В. Риков, П. Альошин, М. Даміловський, Ю. Соколов, Д. Граве, Г. Зейберліх, В. Меллер, С. Колотов та ін., які для нас дорогі так, як батьки – своїм дітям, і добра пам'ять про них залишиться на все життя».

З 1931 Й. Каракіс – позаштатний асистент кафедри архітектурного проектування Київського будівельного інституту, з 1933 – доцент цієї кафедри. З 1963 по 1976 – керівник відділу проектування шкільних будівель КиївЗНДІЕП (зональний науково-дослідний і проектний інститут).

Про ставлення до свого педагога його учнів свідчить такий факт. У 1982 учні Каракіса (І. Рудіна, К. Слівак, В. Качин) подарували йому світліну, де вони сфотографовані на тлі «київського хмарочоса» – однієї з будівель свого вчителя (житловий будинок

біля входу в метро «Арсенальна»). На звороті напис: «Дорогому вчителю, майстру, другу, чий талант і працелюбність завжди були для нас недосяжним зразком».

Йосип Каракіс – автор десятків будівель, які стали згодом пам'ятками архітектури і ряду типових проектів. В цілому, за його проектами побудовано понад 4500 шкільних будівель (будівництво продовжується і понині).

Помер Й. Каракіс 23 лютого 1988. Похований на Байковому цвинтарі поряд з матір'ю<sup>1</sup>.

Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022–2023 роках» 120 років від дня народження Йосипа Каракіса відзначається на державному рівні.

**150 років від дня народження Костянтини Малицької (1872–1947), української письменниці, педагогині**



«Боротьба за виховання національної еліти – боротьба за майбутнє народу, а майбутнє має лише той народ, який розвиватиметься на своєму ґрунті. Вся система шкільної освіти повинна бути проіннята національним духом». Ці слова належать Костянтині Малицькій, яка народилася 30 травня 1872 в селі Кропивник (нині – Калуський район Івано-Франківської області).

У 1889 майбутня педагогиня і письменниця закінчила Станіславівську державну гімназію і продовжила навчання у Львівській державній семінарії. У 1892 отримала диплом народної вчительки і повернулася на Станіславщину, у Галич, де пропрацювала вчителькою 11 років. Потім учительвала у п'ятикласній школі села Лужани неподалік Чернівців, де познайомилася з редакторами газети «Буковина» Я. Веселовським і журналу «Промінь» І. Герасимовичем, який запропонував їй увійти до складу редколегії, приятелювала з Є. Ярошинською, та О. Кобилянською.

Літературну діяльність розпочала у 1896 першими віршами у журналі «Дзвінок». Потім її твори публікувалися у виданнях «Світ дитини», «Молода Україна», «Нова хата», «Промінь», «Учитель», «Рідна школа» та ін. Авторка збірок віршів та оповідань «Малі герої» (1899), «З трагедії дитячих душ» (1907), драматичних сценек «Під нову зорю» (1906), «В лісі» (1913),

«Вінок на могилу Шевченка» (1914), «Козацькі діти» (1914), «Русалка Дністрова» (1914). Використовувала псевдоніми Віра Лебедева, Стефан Горський, Віра Кропивницька, Чайка Дністрова. Перлиною творчості К. Малицької став вірш «Чом, чом, земле моя» (1904).

З 1906 і до початку Першої світової війни редагувала журнал «Дзвінок», працювала в педагогічних товариствах «Рідна школа», «Крайове товариство охорони дітей і опіки над молоддю» та активно співпрацювала з «Просвітою». Педагогічну працю поєднувала з участю в жіночому русі. За її активної участі в 1908 на основі об'єднання «Клубу русинок» та «Кружка українок» було створено нове товариство «Жіноча громада».

Після захоплення Галичини російськими військами її арештували і у травні 1915 відправили в Красноярськ, а звідти – по Єнісею в Тунгуський край. Згодом вона писала: «Єдиною нашою провинною було, що ми „мазепинці“, і не вітали російській армії хлібом-сіллю». Покарання відбувала в поселенні Пінчуга над Ангарою. Після Лютневої революції 1917 К. Малицькій вдалося вирватися з глушини, якийсь час вона проживала в Єнісейську, потім у Красноярську, де організувала школу ім. Івана Котляревського, була в ній першою вчителькою та директоркою. У 1921 стараннями К. Малицької та її учнів школа дала в Красноярську перший український Шевченківський концерт. Того ж року вона змогла повернутися до Львова, де енергійно взялася до роботи в школі ім. Т. Шевченка, яку згодом очолила.

З 1930 до 1939 К. Малицька – член редакції журналу «Нова хата». В цей час К. Малицька захопилася кооперативним рухом, створила крамницю для фінансової допомоги освітянам, працювала в психотехнічній секції, яка запровадила в школах тестування, анкетування. У 1934 за її безпосередньої участі було підготовлено понад 500 тестів для визначення в учнів ступеня концентрації їхньої уваги, абстрактного мислення, зорової та вербальної пам'яті, вміння орієнтуватися в просторі.

З 1944 працювала у Львівській бібліотеці АН УРСР (нині – Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника), де уклала бібліографію української дитячої літератури.

У січні 1947, повертаючись з роботи, вона впала і зламала ногу, довго пролежала на холодній землі й захворіла. Померла К. Малицька 17 березня 1947, похована на Личаківському цвинтарі поряд з матір'ю.

Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022–2023 роках» 150 років від дня народження Костянтини Малицької відзначається на державному рівні.

<sup>1</sup> У підготовці цього тексту використано статтю Андрія Пучкова «Київський архітектор Йосиф Каракіс: К вопросу о ковке мастера в тиглях советской эпохи» (МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2013. Вип. 9. С. 176–209).